

Spis treści

Wykaz skrótów	XVII
Bibliografia	XXIII
Wprowadzenie	XLIX
Rozdział 1. Zagadnienia wstępne	1
1. Konflikt interesów wspólników i wierzycieli	1
2. Teoretyczna analiza ochrony wierzycieli w prawie spółek	6
3. Ochrona kontraktowa wierzycieli spółek	10
4. Problematyka dywersyfikacji ochrony różnych grup wierzycieli	14
5. <i>Ratio</i> ochrony wierzycieli spółek kapitałowych	16
6. Ochrona wierzycieli pomiędzy prawem spółek a prawem upadłościowym	20
7. Obowiązki informacyjne	26
8. Otoczenie prawne i społeczne	31
9. Aktualny stan debaty: krytyka i obrona kapitału zakładowego	33
10. Reforma kapitału zakładowego a ograniczona odpowiedzialność za zobowiązania spółki	41
11. Uwaga terminologiczna – „spółka bezkapitałowa” a kapitał zakładowy	44
12. <i>Ratio</i> reformy w świetle zagadnienia konkurencji systemów prawnych	47
13. Przegląd wybranych zagranicznych modeli reformy regulacji kapitału zakładowego	49
13.1. Holandia	49
13.2. Niemcy	57
13.3. Francja	65
13.4. Europejska Spółka Prywatna (<i>Societas Privata Europaea</i>)	70
13.5. Jednoosobowa spółka z ograniczoną odpowiedzialnością (<i>Societas Unius Personae</i>)	74
14. Podsumowanie	76
Rozdział 2. Minimalny kapitał zakładowy	83
1. Zarys problematyki	83
2. Model „bezkapitałowy” w praktyce obrotu – dane empiryczne	86

Spis treści

2.1. Statystyka krajowa	86
2.2. Dyskurs porównawczy	88
3. Minimalny kapitał zakładowy a zdolność kredytowa	92
4. Kapitał zakładowy jako fundusz startowy i „test powagi”	94
5. Wysokość minimalnego kapitału zakładowego	97
6. Kapitał zakładowy a majątek wystarczający do ogłoszenia upadłości	107
7. Podsumowanie	111
Rozdział 3. Test wypłacalności i inne strategie ograniczenia wypłat	113
1. Uwagi ogólne	113
1.1. Strategie regulacyjne ograniczania zysku do podziału	117
1.2. Sposoby ograniczania zysku do podziału (testy)	121
1.3. Kontekst systemowy	124
2. Przegląd regulacji dotyczących ustalania zysku do podziału w systemie anglosaskim	125
2.1. Model Business Corporation Act	125
2.2. Delaware	126
2.3. Kalifornia	127
2.4. Nowa Zelandia	129
2.5. Wielka Brytania	130
2.6. Podsumowanie	133
3. Test wypłacalności	134
3.1. Kryteria testu wypłacalności – niewykonywania wymagalnych zobowiązań	135
3.2. Przejściowy brak wypłacalności a trwałość niewypłacalności ..	141
3.3. Wykonywanie wymagalnych zobowiązań a kredytowanie działalności	142
3.4. Zobowiązania przyszłe i warunkowe	144
3.5. Zobowiązania w normalnym toku działalności	147
3.6. Charakter prawny testu wypłacalności w art. 192 § 2 Projektu	148
3.7. Horyzont czasowy oceny wypłacalności	153
3.8. Oświadczenie o wypłacalności (certyfikat wypłacalności) – treść	157
3.9. Obowiązek złożenia (ujawnienie) certyfikatu wypłacalności	160
4. Test bilansowy	161
4.1. Test nadwyżki bilansowej – art. 192 § 1 Projektu	161
4.2. Bilansowy test wypłacalności	164
4.3. Kumulatywne stosowanie testów	169
5. Test stosunku aktywów do zobowiązań (<i>assets/liabilities test</i>)	171
6. Propozycja reformy testu bilansowego w art. 192 § 1 Projektu	176

7. Zakres przedmiotowy zastosowania testu wypłacalności – świadczenia pozakorporacyjne	179
7.1. Zakres zastosowania testu wypłacalności	179
7.2. Dyskurs prawnoporównawczy	181
7.3. Nakaz ekwiwalentności świadczeń w stosunkach pozakorporacyjnych w art. 189 § 1 Projektu	184
8. Możliwość antycypacji niewypłacalności	192
8.1. Analiza wskaźnikowa	194
8.2. Ekonomiczne „systemy wczesnego ostrzegania”	195
8.3. Ekonomiczna metodologia przeprowadzania testu wypłacalności	199
8.4. Instrumenty badania kondycji przedsiębiorstwa w świetle „Polityki Nowej Szansy”	201
9. Podsumowanie	203
Rozdział 4. Odpowiedzialność za wypłaty z naruszeniem testu wypłacalności	213
1. Wprowadzenie	213
2. Dyskurs porównawczy	216
2.1. Model Business Corporation Act	216
A. Odpowiedzialność dyrektorów	217
B. Odpowiedzialność wspólników	221
C. Porównanie	221
2.2. Wielka Brytania	222
A. Odpowiedzialność dyrektorów	223
B. Odpowiedzialność wspólników	225
C. Porównanie	226
2.3. Nowa Zelandia	226
A. Odpowiedzialność zarządu	226
B. Odpowiedzialność wspólników	227
C. Porównanie	228
3. Odpowiedzialność członków organów za zwrot wypłat (art. 198 Projektu)	229
3.1. Bezprawność a nieprawidłowa prognoza wypłacalności (niewypłacalność)	229
3.2. Probabilizm testu wypłacalności a standard staranności (<i>business judgement rule</i>)	233
3.3. Związek przyczynowy pomiędzy wypłatą a niewypłacalnością	241
3.4. Ciężar dowodu	244
3.5. Charakter odpowiedzialności – wina	246
3.6. Zakres przedmiotowy obowiązku zwrotu wypłat	249

4. Odpowiedzialność odbiorców za zwrot świadczeń <i>de lege lata</i> oraz w Projekcie (art. 198 § 1 KSH)	250
4.1. Dobra wiara odbiorców	251
4.2. Likwidacja odpowiedzialności subsydiarnej pozostałych odbiorców	253
4.3. Relacja pomiędzy odpowiedzialnością spółki i wspólników	254
5. Problem legitymacji czynnej wierzyciela	257
5.1. Przedawnienie roszczenia o zwrot	260
6. Propozycja regulacji odpowiedzialności wspólników za zwrot wypłat	261
Rozdział 5. Alternatywne mechanizmy ochrony wierzycieli niedokapitalizowanej spółki	267
1. Wstęp – problem niedokapitalizowania spółki z o.o.	267
1.1. Problem adekwatności kapitałowej	269
1.2. Alternatywne instrumenty ochrony wierzycieli wobec niedokapitalizowania spółki	271
2. Odpowiedzialność przebijająca wspólników za niedokapitalizowanie materialne	273
2.1. Uwagi ogólne	275
2.2. Dyskurs prawnoporównawczy	281
2.2.1. Niedokapitalizowanie w prawie niemieckim (<i>qualifizierte materielle Unterkapitalisierung</i>)	281
2.2.1.1. Ewolucja odpowiedzialności przebijającej w prawie niemieckim (od <i>Durchgriffshaftung</i> do <i>Existenzvernichtungshaftung</i>)	282
2.2.1.2. Wewnętrzna odpowiedzialność deliktowa za unicestwienie egzystencji spółki (orzeczenia <i>Trihotel</i> oraz <i>Gamma</i>)	284
2.2.2. Niedokapitalizowanie w orzecznictwie brytyjskim (<i>lifting of corporate veil</i>)	287
2.2.3. Niedokapitalizowanie w orzecznictwie sądów amerykańskich (<i>piercing corporate veil</i>)	289
2.2.4. Odpowiedzialność przebijająca w orzecznictwie TSUE (<i>Idryma Typou</i>)	294
2.3. Podstawy prawne odpowiedzialności przebijającej wspólnika w prawie polskim	296
2.3.1. Koncepcja nadużycia prawa podmiotowego (art. 5 KC)	297
2.3.2. Odpowiedzialność wspólnika za delikt wobec spółki (art. 415 KC)	303
2.3.2.1. Problem bezprawności działania wspólnika	304

2.3.2.2. Problem szkody pośredniej i związku przyczynowego	307
2.3.2.3. Problem zawinionego działania wspólnika	310
2.3.3. Stanowisko orzecznictwa	312
2.4. Rażące niedokapitalizowanie jako podstawa odpowiedzialności przebijającej	314
2.5. Podsumowanie odpowiedzialności wspólników za niedokapitalizowanie materialne spółki	321
3. Pożyczki wspólników na rzecz spółki (niedokapitalizowanie formalne)	324
3.1. <i>Ratio</i> regulacji prawnej pożyczek wspólników udzielonych spółce	324
3.2. Dwie strategie regulacyjne: konwersja roszczeń (model korporacyjny) oraz zmiana kolejności zaspokojenia (model upadłościowy)	326
3.3. Dyskurs prawnoporównawczy	328
3.4. Podporządkowanie pożyczek zamiast ustawowej konwersji (art. 342 ust. 1 pkt 4 PrUpad)	333
3.4.1. Wyłączenia: pożyczki sanacyjne oraz pożyczki wspólników mniejszościowych (art. 342 ust. 1 pkt 1 oraz 3 PrUpad)	334
3.4.2. Problem regulacji spłaty pożyczki na przedpolu upadłości	337
3.5. Próba oceny prawnej	341
4. Obowiązek tworzenia rezerwy na pokrycie przyszłych strat (art. 231 ¹ Projektu)	343
4.1. Ocena obowiązku tezauryzacji zysków	344
4.2. Obowiązek tezauryzacji spółki z o.o. pod naporem rynków finansowych – lekcje z kryzysu finansowego (ekskurs)	346
4.3. Próby parametryzacji wysokości rezerw – postulat adekwatności kapitałów własnych spółek z o.o. jako działającego przedsiębiorstwa (<i>going concern</i>)	349
5. Sygnalizacja znacznych strat oraz zagrożenie wypłacalności spółki (art. 233 Projektu)	352
5.1. Brak obowiązku należytego finansowania spółki	352
5.2. Obowiązki sygnalizacyjne zarządu – periodyczna oceny sytuacji finansowej	354
5.2.1. Obowiązek uwzględniania interesów wierzycieli w prawie brytyjskim (doktryna <i>West Mercia</i>)	358
5.2.2. Porównanie obowiązków zarządzania w kryzysie – perspektywy dla prawa polskiego	364

6. Odpowiedzialność funkcjonariuszy za spóźnione złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości (art. 299 KSH)	367
6.1. Obowiązek ogłoszenia upadłości i sankcje za jego naruszenie .	370
6.2. <i>Ratio legis</i> systemu sankcji wobec członków zarządu oraz empiryczna skuteczność regulacji	371
6.3. Dyskurs porównawczy	373
6.3.1. <i>Wrongful trading</i>	373
6.3.2. <i>Shadow directors</i>	378
6.3.3. <i>Phoenix companies</i>	381
6.4. Porównanie odpowiedzialności z tytułu <i>wrongful trading</i> oraz odpowiedzialności członków zarządu polskiej spółki z o.o.	383
6.5. Wnioski w zakresie odpowiedzialności członków zarządu	387
7. Obowiązkowe ubezpieczenia	395
8. <i>Case study</i>	398
9. Podsumowanie	400
Rozdział 6. Kapitał zakładowy a niewypłacalność	405
1. Kapitał zakładowy a niewypłacalność	405
1.1. Uzasadnienie potrzeby badań	405
1.2. Nieefektywność postępowań upadłościowych – badania ekonomiczne	409
1.3. „Przedpole upadłości” – niewypłacalność	411
1.4. Harmonizacja przesłanek ogłoszenia upadłości oraz wypłat na rzecz wspólników – nowelizacja PrUpad	415
2. Bezskuteczność względna czynności spółki na przedpolu upadłości	419
2.1. Dyskurs prawnoporównawczy – <i>fraudulent transfer law</i>	421
2.1.1. Zamiar pokrzywdzenia <i>badges of fraud</i>	422
2.1.2. Ekwiwalentność transakcji	423
2.1.3. Niewypłacalność	424
2.1.4. „Nieracjonalnie niski kapitał”	425
2.1.5. Rola prawa oszukańczych rozporządzeń w ograniczaniu wypłat z majątku spółki	426
2.1.6. Zastosowanie <i>fraudulent transfers</i> do ukrytych wypłat	428
2.2. Specyfika ochrony wierzycieli korporacyjnych za pomocą skargi pauliańskiej (art. 527 KC)	430
2.2.1. Pokrzywdzenie wierzyciela	432
2.2.2. Wypłata z majątku spółki a problem „czynności prawnych dłużnika”	435
2.2.3. Związek przyczynowy pomiędzy wypłatą a niewypłacalnością	443
2.2.4. Wiąż współnika ze spółką a stosunek „bliskości” w rozumieniu art. 527 KC	444

2.2.5. Wypłata na rzecz wspólnika a „bezpłatna korzyść majątkowa”	446
2.2.6. Świadomość pokrzywdzenia wierzyciela	449
2.3. Porównanie bezskuteczności wypłat z majątku spółki w prawie polskim oraz amerykańskim w przypadku niewypłacalności	449
3. Bezskuteczność względna w postępowaniu upadłościowym	454
3.1. Dyskurs porównawczy	454
3.2. Bezskuteczność czynności upadłego dokonanych na przedpolu upadłości (art. 127 i n. PrUpad)	456
3.3. Porównanie i wnioski	461
4. Problem ochrony wierzycieli „spółki bezkapitałowej” wobec braku majątku wystarczającego na przeprowadzenie postępowania upadłościowego	464
4.1. Dyskurs porównawczy – problem braku majątku wystarczającego na pokrycie kosztów postępowania upadłościowego w prawie Wielkiej Brytanii	465
4.2. Cesja na wierzyciela roszczenia spółki o zwrot świadczenia	470
4.3. Zajęcie roszczenia spółki o zwrot świadczenia w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym (art. 895 i n. KPC) .	471
4.4. Przymusowa likwidacja spółki	475
4.5. Ograniczenie kosztów postępowania upadłościowego	481
4.6. Porównanie i wnioski	484
5. Podsumowanie	485
Zakończenie	489
Indeks rzeczowy	501